

Jelka Ciglencečki

Nejc Gazvoda: *Camera obscura*.

Novo mesto: Založba Goga, 2006.

S svojo prvo knjigo, zbirko kratkih zgodb *Vevericam nič ne uide*, napisano še v najstniških letih, se je Nejc Gazvoda zavihtel med najvidnejša imena slovenske prozne scene in z enim zamahom pobral zlato ptico in nagrado za najboljšo zbirko kratke proze fabula. Seveda so pričakovanja ob naslednji knjigi in pritisk na mladega avtorja toliko večji. Roman sicer nadaljuje številne prepoznavne značilnosti proze prve zbirke, pripovedovalec pa je izgubil precej svoje mladostniške neobremenjenosti. Kot se izrazi v spremni besedi Zdravko Duša: "*Camera obscura* ne skriva ambicije in namena, biti neke vrste generacijsko besedilo."

To, da govori v imenu svoje generacije, pripovedovalec večkrat deklarativno pove. Tudi liki, ki jih naniza v romanu, naj bi bili reprezentativni primerki njegove generacije. Kako torej vidi svojo generacijo Nejc Gazvoda? "Po nekaj minutah sem začel preklapljati kanale. Najprej počasi, nato vse hitreje. [...] Pred mano so se zvrstili nasmehi ljudi iz reklam, pa trpeči obrazi črncev iz dokumentarcev, obrazi voditeljev informativnih oddaj, dietni jogurti, zaskrbljen policaj, prevleka za posteljo, vojak, eksotična lepotica, kitarist neke rock skupine, balerina, loterijska srečka. Nikoli v življenju še nisem videl boljše oddaje. Bila je nesmiselna, a hkrati tako primerna za našo generacijo." Gre torej za generacijo, ki jo preplavljajo podobe, vizualno preplavljeno generacijo, ki le stežka še ujame in dojame informacijo. Pomembno je biti viden, opažen, nekaj posebnega, hkrati pa je v svetu hitrih, površnih podob težko prebiti otopenost okolice. S tem se ukvarja skupina znancev glavnega junaka, ki prirejajo nenavadne "freak showe", še najbolj podobne "body artu", za izbrano skupino posameznikov ("najbolj zaželeni undreground zadeva"). Kopiči se nasilje, še povsem mladi junaki nosijo globoko v sebi rane iz otroštva, prijateljstvo in ljubezen sta izjemno nezanesljivi karti. Občutje, ki je v zraku, nas nekoliko spomni na ekspresionistično utrujeno Evropo

z začetka stoletja, spet je tu ideja, da se lahko zdolgočaseni malomeščani operejo svojih grehov in zaživijo novo življenje le v potokih krvi. In spet je tu Vodja, veliki manipulator, ustvarjen po podobi Nietzschejevega nadčloveka – Bert. Glavni junak in Bert, njegov prijatelj iz otroštva, opravita obiske znancev, ki so nekakšne alegorične slike možnih odgovorov na bivanjska vprašanja. Najprej je tu slikarka Maša, obsedena z duhovi, ki jo v trenutku prevzame Bertova karizma in se mu odloči slediti, nato darkerica Anita, za katero se izkaže, da je že dolgo pod Bertovim vplivom. Boljše rešitve ponudijo starejši junaki. Pravi odgovor na ponorelost sveta ima (nekoliko izrabljeno) ljubljanski klošar Dule, ki je sicer nenehno lačen in bolan, a svoje pozicije noče menjati. Očitno je njegovo odrekanje materializmu edini pravi odgovor za doseganje notranjega miru, a se ga mlada družba ne posluži. Zgleden primer sreče je tudi star, ljubeč zakonski par, toda fanta njuno hišo obiščeta le nekaj dni po smrti gospe – tudi ljubezen torej le ni pravi odgovor. V katastrofičnem ozračju, v nenehnem tesnobnem pričakovanju Dogodka je vse bolj jasno, da čakamo samo še na konec sveta. In res ga dočakamo, tokrat ne v ekspresionističnem, pač pa v razkošnem hollywoodskem ali še bolje rečeno slogu CNN, soglasno z duhom časa terorističnih akcij in družbe, vajene spektaklov po virtualnih pravilih. Da ne izdamo preveč: junak, osamljen, ranjen, a bogatejši za številna spoznanja, odkoraka s prizorišča, obžarjen z zublji eksplozij.

Junakom je torej uspel veliki preboj na televizijske ekrane, ki morda ne bo pozabljen še isti teden, morda so pustili v zavesti svojih someščanov globljo razo in bodo postali, kot si želijo, dogodek, ki "zaznamuje generacijo". Ne le vsebina, tudi struktura romana je očitno pod vplivom filma. Izredno uspešni so začetni kratki rezi prizorov v romanu, ko junak humorno prepleta poročilo o trenutnih dogodkih s pripovedjo iz preteklosti (recimo odrine dekle cimra, Niko, ki ga zapeljuje, slika pa preskoči na dogodek iz preteklosti, ko je odrinil krožnik z medenjaki). Obenem se besedilo navezuje tudi na tradicijo vzgojnega romana. Osrednji lik pride študirat v večje mesto (knjiga se začne z njegovim prisluškovanjem zvokom avtoceste in rešilnih avtomobilov), kjer ob preizkušnjah išče svoj prostor v življenju, dokler ne pride do spoznanja o pomembnosti bližine, sočutja, s katerim se spet lahko vrne v rodni kraj. S spoznanjem pa je prišel tudi do svoje Zgodbe. Junak se nam namreč predstavi kot pisatelj brez navdiha ("Odmev česa naj bodo moji stavki? Slika česa naj bodo moje podobe?"). Druženja s prijatelji, ljubezen, vse je podrejeno iskanju dobre zgodbe. Ko odrine Niko, pri sebi utemeljuje: "Fuk z njo bi bil brez zgodbe." In na koncu se zdi, da so vse preizkušnje in nasilje

vredni trpljenja, saj je dobil zgodbo, ki si jo je ves čas želel. Bert mu je namenil vlogo pričevalca, ali kot zapiše v nekakšni oporoki: "Želim si, da bi nadaljeval moje delo. Da bi dogodki zaživel, ampak na drugačen način. Želim si, da bi postal nekdo, ki bo prvi spregovoril in pokazal generaciji, kako se je treba spopasti." Pisatelj se torej spet vrača k svoji pradavni vlogi preroka, toda zanjo mora biti odprt, ranjen. Le skozi trpljenje bo deležen božanskega navdiha. Kot mu pove Bert: "Ko sem te poslušal, ko sem bral tvoje stvari, opazoval tvoje reakcije ... sem vedel, da si eden izmed redkih, ki po svetu hodijo z odprtimi očmi. Ampak potem si spoznal Veroniko. In videl sem, da jih boš začel zapirati. Da si boš ustvaril svoj majhen svet, za katerega boš skrbel, in bolečina, ki si jo čutil do sedaj, bo izginila. Spremenil se boš v ... njih. [...] V kupce idej."

Obsedenost z Zgodbo namigne na postmodernizem, na blodnjake iskanja in izgubljanja zgodb, na igranje s simulakri; na svetove popindustrije nas spomnijo bombastični prizori zarote, množične panike, kataklizme v glavnem mestu, toda zdi se, da je Gazvodova pisava zgrajena na drugačnih temeljih. Pisatelj se ne igra postmodernističnih igravic, pač pa naravnost nagovarja svojega bralca in še vedno, tako kot v *Vevericam nič ne uide*, preseneča z iskrenostjo in neposrednostjo. Čeprav je škoda, da roman nekoliko pridigarsko poudarja svoje poslanstvo in pogosto skoraj preveč učiteljsko dviguje prst, ko kaže na napake današnjega sveta, je proza Nejca Gazvode prinesla v slovenski prostor neko novo občutenje. Tako kot od postmodernizma, se odmakne tudi od intimnih zgodb minimalizma ter avtobiografsko obarvanih pripovedi zadnje prozne generacije. Kot slednja se tudi Gazvoda bori za bralčevo zaupanje, a ga poskuša pritegniti predvsem z zgodbo, ki se širi prek ozko določenih meja kavarniških pogovorov in naključnih srečanj. Slednjo tudi uspešno zaključí, izkušeno vzdrži tempo romana in izpelje lep dramaturški lok, ki kljub številnim debatam glavnih junakov ne razvodeni v zastranitvah.